

ทบทวนวรรณกรรม

2.1 การแบ่งประเภทของเสียง

เสียงคือพลังงานในรูปคลื่นที่เดินทางไปในอากาศ (Malmberg, 1963) ที่เรามองไม่เห็น และจับต้องไม่ได้ หากแต่กลับเป็นสิ่งที่มนุษย์นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในเชิงรูปธรรมโดยเฉพาะในด้านการสื่อสารกันมานานนับพันปี และมนุษย์ได้มีการพัฒนาจนกลายเป็นภาษา ซึ่งถือได้ว่าเป็นสิ่งเดียวที่แยกมนุษย์ออกจากสิ่งมีชีวิตชนิดอื่นๆ (Noble and Davidson, 1996) แต่แม้ว่าภาษาพูดของเราจะมีระบบระเบียบ กฎเกณฑ์ที่แน่นอน แต่กลับมีคนไม่มากที่ตระหนักถึงกฎเกณฑ์ในการออกเสียงเพื่อเปล่งเป็นภาษาพูดเหล่านั้นสักเท่าใด แต่โชคดีที่คนในสังคมหนึ่งๆ ก็ยังสามารถเปล่งเสียงต่างๆ ออกมาเพื่อสื่อสารกันอย่างมีระบบได้อย่างอัตโนมัติ ทำให้เราสามารถสื่อสารกันได้อย่างเข้าใจ ดังนั้นสิ่งที่น่าสนใจ คือ มนุษย์มีวิธีการอย่างไรที่จะบริหารจัดการกับเสียงของเรา เพื่อให้สามารถใช้สื่อความหมายได้ตามที่เราต้องการ

นักสัทศาสตร์และนักสัทวิทยาผู้มีความสงสัยใคร่รู้ในเรื่องเหล่านี้ จึงพยายามค้นคว้าหาคำตอบโดยการหารูปแบบและระบบการทำงานทั้งในแง่การเปล่งเสียง การรับรู้เสียง ลักษณะทางกายภาพของเสียงพูด รวมทั้งเสียงสำคัญในระบบเสียงของภาษาใดภาษาหนึ่ง ซึ่งสัทวิทยาหน่วยเสียง (Phonemics) ได้แบ่งเสียงออกเป็น 2 ประเภท (Abercrombie, 1967)

2.1.1. เสียงที่สามารถกำหนดขอบเขตที่แน่นอน (segmental components) หมายถึงเสียงที่ภาษาใดภาษาหนึ่งมีการกำหนดวิธีการ หรือรูปแบบของเสียงในแง่การออกเสียงอย่างชัดเจน โดยการควบคุมอวัยวะที่ใช้ในการผลิตเสียงต่างๆ เพื่อให้ได้เสียงที่มีรูปแบบตามที่สังคมตั้งกฎเกณฑ์ไว้ เพื่อประโยชน์ในการสื่อความและความเข้าใจที่ตรงกัน ซึ่งองค์ประกอบของเสียงที่สามารถกำหนดขอบเขตได้อย่างแน่นอนนี้ ในทางสัทศาสตร์จะเรียกว่า “เสียงเรียง” (segment) ส่วนในทางสัทวิทยาหน่วยเสียงจะเรียกเสียงประเภทนี้ว่า “หน่วยเสียง” (phoneme) ซึ่งโดยส่วนใหญ่ก็จะหมายถึงเสียงในระบบเสียงที่ภาษาโดยทั่วไปมี ได้แก่ เสียงพยัญชนะ เสียงสระ และเสียงวรรณยุกต์ในบางภาษา เช่น ภาษาไทย ซึ่งถือว่ามีนัยสำคัญทางภาษา โดยที่คนในสังคมต่างยอมรับระบบและรูปแบบ และถือเป็นข้อตกลงในการออกเสียงในสังคมหนึ่งๆ ที่ต้องมีเหมือนกัน และอาจกล่าวได้ว่าเสียงเหล่านี้มีลักษณะเป็นชนบที่มีการยอมรับร่วมกันเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน หรืออาจกล่าวได้ว่า เป็นความรู้ทางภาษาที่สั่งสม และถ่ายทอดในสังคมนั้นๆ เสียงประเภทนี้จึงมักถูกจัดอยู่ในมิติทางภาษาศาสตร์ (linguistic domain)

2.1.2. เสียงที่ไม่สามารถกำหนดขอบเขตที่แน่นอน (non-segmental components) หมายถึงองค์ประกอบทางเสียงในภาษาหนึ่งๆ ที่เปล่งออกมาโดยไม่มีรูปแบบที่ตายตัว ซึ่งจะเป็น

องค์ประกอบทางเสียงที่ไม่สามารถเกิดขึ้นได้เองเดี่ยวๆ จะต้องเกิดร่วม หรือเกาะไปกับพยัญชนะ หรือ องค์ประกอบของเสียงประเภทเสียงเรียงเสมอ¹ ผู้ใช้ภาษาสามารถปรับแต่ง เพิ่ม หรือ ลดอัตราของ องค์ประกอบของเสียงเหล่านี้ตามความต้องการได้ เพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผล และความพึงพอใจสูงสุด ในการสื่อสาร โดย Abercrombie ได้เปรียบเทียบองค์ประกอบของเสียงประเภทเสียงซ้อน นี้ว่าเป็น 'เครื่องปรุง' ของสื่อที่เป็นเสียง ซึ่งเราสามารถเพิ่ม หรือ ลดปริมาณให้ได้ผลตามที่เราต้องการ (Abercrombie, 1967) เช่นเดียวกับการทำอาหารที่เราสามารถเพิ่ม หรือ ลดปริมาณ น้ำตาล น้ำ ปลา เกลือ หรือ อื่นๆ เพื่อให้ได้รสชาติอาหารที่ถูกต้องที่สุด และแต่ละคน อาจจะมีวิธีการปรับแต่ง เพิ่มเติมได้ตามใจ ต่างจากองค์ประกอบเสียงประเภท เสียงเรียง ที่หากเปลี่ยนแล้ว จะทำให้สื่อสาร กันไม่เข้าใจ ดังนั้นเราคงจะสรุปได้ว่าเสียงที่ไม่สามารถกำหนดขอบเขตที่แน่นอนได้นี้ มีลักษณะไม่ เป็นธรรมเนียมนิยม (unconventional) หรือมีลักษณะขึ้นอยู่กับตัวบุคคล ว่าจะต้องการผลิตเสียง หรือเปล่งเสียงออกมาในรูปแบบใด

เราสามารถจำแนกองค์ประกอบของเสียงประเภทเสียงซ้อนนี้ออกได้เป็น 2 ประเภทย่อย คือ สัทคุณลักษณะ (voice quality) และ สัทพลวัต (voice dynamic)

2.2 สัทคุณลักษณะ

สัทคุณลักษณะ ในทางสัทศาสตร์นั้น หมายถึงองค์ประกอบของเสียงที่ไม่สามารถจำกัด ขอบเขตได้แน่นอน หากแต่เป็นองค์ประกอบย่อยหรือสัทลักษณะเสริม หรือคุณสมบัติของเสียง ที่ ใช้เพื่ออธิบายเพิ่มเติมถึงลักษณะของเสียงที่เปล่งออกมา และมีลักษณะที่คงที่ ไม่มีความเปลี่ยนแปลงมากนัก เช่น เสียงที่เปล่งออกมาจะมีลักษณะ แหบ อยู่ในลำคอ หรือ ขึ้นจมูก เป็นต้น

หากมองโดยมุมมองของสัทศาสตร์แล้ว สัทคุณลักษณะส่วนใหญ่ก็จะเป็นการออกเสียง แบบฐานกรณ์รอง (secondary articulation) ซึ่งจะมีลักษณะต่างๆ ได้ดังนี้

- คุณลักษณะปากกลม (labialization) คือ การดัดแปลงรูปริมฝีปากให้มีลักษณะกลม แบน ต่างกันไปขณะที่พูด
- คุณลักษณะฟัน (dentalization) คือ การนำเอาปลายลิ้นไปใกล้กับฟันบนในขณะออกเสียง ขณะที่พูด
- คุณลักษณะเพดานแข็ง (palatalization) คือ การนำเอาลิ้นส่วนที่เป็นแผ่นลิ้น (blade) ยกไป ใกล้กับเพดานแข็งมากกว่าการออกเสียงปกติขณะที่พูด

¹ ในทางสัทศาสตร์แบบ Classical Phonetics นั้นจะถือเป็น non-segmental components ส่วนในทางสัทวิทยา หน่วยเสียงจะรวมเรียกเสียงประเภทนี้ว่า เสียงซ้อน หรือ Suprasegmental และมักถือว่าองค์ประกอบของเสียง เหล่านี้เป็นมิติทางภาษาประเภทภาษาศาสตร์ชายขอบถ้าไม่ใช่ภาษาที่มีวรรณยุกต์

- *คุณลักษณะลิ้นงอ (retroflexion)* คือ การงอลิ้นขึ้นในช่องปาก แต่ไม่ให้แตะส่วนใดส่วนหนึ่งในขณะที่พูด
- *คุณลักษณะเพดานอ่อน (velarization)* คือ การยกลิ้นส่วนหลังขึ้น เพื่อให้ไปใกล้ เพดานอ่อน ขณะที่พูด
- *คุณลักษณะช่องคอ (pharyngealization)* คือ การเกร็ง หรือ บีบช่วงผนังคอให้แคบลง ขณะที่พูด
- *คุณลักษณะช่องเส้นเสียง (glottalization)* คือ การปิดเส้นเสียงเมื่อมีการกักลมของฐานกรณ์ในปากในขณะที่พูด
- *คุณลักษณะนาสิก (nasalization)* คือ การลดเพดานอ่อนลงเพื่อเปิดให้ลมผ่านออกทางช่องจมุกในขณะที่พูด

นอกจากนี้ยังรวมลักษณะการทำงานของเส้นเสียง (phonation type) ซึ่งหมายถึงการตัดแปลงการปิด เปิด และการสั่นส่วนต่างๆ ของเส้นเสียง ทำให้เกิดลักษณะของเสียงที่แตกต่างกัน เช่น เสียงประเภท เสียงก้อง (voice) เสียงไม่ก้อง (voiceless) เสียงกระซิบก้อง (whispery voice) เสียงก้องเครียด (creaky voice) และเสียงก้องต่ำหุ้ม (breathy voice) เป็นต้น

2.3 สัทพลวัต

สัทพลวัต ในทางสัทศาสตร์นั้นหมายถึงเสียงที่ไม่สามารถจำกัดขอบเขตได้แน่นอน และมีได้เป็นองค์ประกอบย่อยของการอธิบายลักษณะของเสียง หากแต่อาจจะกล่าวได้ว่า เป็นส่วนที่บอกถึงวิธีการในการออกเสียง หรือเรามีวิธีการจัดการกับเสียงเราอย่างไรเสียมากกว่า โดยหากแบ่งประเภทตาม Abercrombie (1967) แล้วจะมีอยู่ด้วยกัน 7 ประเภท คือ

- *ความดังค่อยของเสียง (loudness)* จะขึ้นอยู่กับปริมาณของแรงลมที่ถูกดันออกมาจากปอดในขณะที่พูด ยิ่งมีแรงดันมาก เส้นเสียงเปิดมาก เสียงก็จะยิ่งมีความดังมาก John Laver ได้แบ่งความดังค่อยออกเป็นระดับต่างๆ คือ เสียงค่อยมาก เสียงค่อย เสียงปานกลาง เสียงดัง และ เสียงดังมาก
- *ความเร็วช้า (tempo)* ในการออกเสียงหรือพูด (speed of speaking) ซึ่งจะวัดได้จากการนับปริมาณพยางค์ในหน่วยเวลาหนึ่งๆ
- *ความต่อเนื่อง (continuity)* ของข้อความที่พูด ซึ่งสัมพันธ์กับการหยุดในการพูด ว่าแต่ครั้งที่เราพูดนั้นมีการหยุดมากน้อยเพียงใด และบ่อยแค่ไหน รวมทั้งการหยุดนั้นสั้น หรือยาวเพียงใด
- *จังหวะของการออกเสียง (rhythm)* ซึ่งจะเกิดจากตัวแปรที่สำคัญ คือ กระบวนการออกเสียงพยางค์ หรือ กระบวนการลงเสียงหนักเบา (stress) โดย จังหวะในการออกเสียง จะแบ่งเป็นสองประเภทตามลักษณะของภาษาคือ

- *จังหวะในการพูดที่กำหนดด้วยพยางค์ (syllable-timed)* หมายถึง การแบ่งช่วงเวลาของการออกเสียงโดยใช้จำนวนพยางค์เป็นหลัก ในช่วงการพูดหนึ่งๆ จะมีการกำหนดจำนวนพยางค์ที่ชัดเจน เช่น ภาษาหนึ่งกำหนดให้แบ่งหน่วยข้อความออกเป็นช่วงๆ แต่ละช่วงมี 1 พยางค์เสมอ ดังนั้นในการออกเสียง จังหวะในการพูดของเราก็จะเป็นไปตามช่วงที่เรากำหนดไว้ และในแต่ละช่วงจะมีระยะเวลาในการออกเสียงเท่าๆ กัน นั่นคือ พยางค์แต่ละพยางค์ก็ย่อมมีช่วงเวลาในการออกเสียงไม่ต่างกันนัก

- *จังหวะในการพูดที่กำหนดด้วยการลงเสียงหนักเบา (stress-timed)* หมายถึง การแบ่งช่วงเวลาโดยดูที่พยางค์ที่ได้รับเสียงหนักเป็นหลัก ในช่วงจังหวะหนึ่งๆ จะมีพยางค์ที่ได้รับเสียงหนักเพียงพยางค์เดียว โดยที่พยางค์ที่ได้รับเสียงหนักนั้นจะถือเป็นพยางค์แรกของช่วงนั้นๆ และตามมาด้วยพยางค์ที่ไม่ได้รับการลงน้ำหนัก ซึ่งจะมีที่พยางค์ก็ได้ในหนึ่งช่วง และในแต่ละช่วงจะมีความยาวในการออกเสียงใกล้เคียงกัน นั่นแสดงว่า พยางค์แต่ละพยางค์จะมีเวลาในการออกเสียง หรือช่วงความสั้นยาวในการออกเสียงไม่เท่ากัน ตัวอย่างเช่น

Which is the / train for / crew, / please ?

พยางค์ที่เป็นตัวคำคือพยางค์ที่ลงเสียงหนัก ดังนั้นประโยคนี้จึงแบ่งออกได้เป็น 4 ช่วงจังหวะ และแต่ละช่วงจะมีจำนวนพยางค์ไม่เท่ากัน

- *ช่วงพิสัยความสูงต่ำของเสียง (tessitura)* การพูดของคนหนึ่งๆ จะต้องมีการใช้เสียงสูงๆ ต่ำๆ ต่างกันออกไป แม้ว่าคนแต่ละคนจะใช้เสียงสูงต่ำ แต่เสียงสูงต่ำของเราก็จะอยู่ในช่วงพิสัยหนึ่งๆ หรืออาจจะเรียกง่าย ๆ ว่าเป็นช่วงพิสัยของเสียงโดยรวม หากเทียบกับดนตรีก็จะมีลักษณะเหมือน musical tune เช่นเวลาที่เรารู้สึกว่า คนนี้เสียงสูง คนนั้นเสียงต่ำ เราก็หมายถึงคนนั้นๆ มีพิสัยของเสียงในการพูดอยู่ในระดับสูง หรือ ต่ำ Abercrombie (1967) กล่าวว่า หากพูดถึงระดับเสียง (pitch) เพียงอย่างเดียว ก็จะหมายถึงแค่ระดับเสียงสูง ต่ำ ที่ขึ้นๆ ลงๆ ได้ ไม่ใช่ช่วงพิสัย หรือระดับเสียงโดยเฉลี่ยของเสียงเหมือน *ช่วงพิสัยความสูงต่ำของเสียง* ซึ่งลักษณะเช่นนี้ Laver (1991) เรียกว่า พิสัยระดับเสียง (pitch range) โดยแบ่งได้เป็น 5 ระดับคือ สูงมาก สูง ปานกลาง ต่ำ และ ต่ำมาก
- *ลักษณะน้ำเสียง (register)* มีใช้ในหลายความหมาย แต่ในทางสัทศาสตร์แล้วจะหมายถึงลักษณะทางเสียงอันเกิดจากลักษณะการเปิดปิดและการสั่นของเส้นเสียงแบบต่างๆ ซึ่งคล้ายกับลักษณะการทำงานของเส้นเสียง (phonation types) ซึ่งเป็นคุณสมบัติของเสียงระดับพยางค์หรือระดับคำ หากแต่ลักษณะน้ำเสียงนั้นเป็นประเภทของเสียงที่มีลักษณะถาวร ไม่เปลี่ยนแปลง เป็นลักษณะเสียงประจำตัวของผู้พูด แต่ในบางครั้ง อาจจะสามารถปรับเปลี่ยน

ไปใช้ลักษณะการออกเสียงแบบอื่นๆ เช่น ตนเองมีเสียงปกติ (clear voice หรือ modal voice) แต่แก่งทำเสียงก้องต่ำทึม (breathy voice) เพื่อวัตถุประสงค์บางประการ ซึ่งลักษณะที่ปรับเปลี่ยนนี้เป็นลักษณะชั่วคราว ไม่ใช่ลักษณะถาวรของเสียง

- การเปลี่ยนแปลงของเสียงสูงต่ำ (pitch fluctuation) หมายถึงการขึ้นลงของระดับเสียงซึ่งในแต่ละภาษาก็จะมีลักษณะรูปแบบของการขึ้นลงที่ไม่เหมือนกัน หากภาษาใดๆ มีการกำหนดขอบเขต หรือการจัดการในการออกเสียงให้มีระดับขึ้นลงได้อย่างมีระบบแบบแผนชัดเจน และทำให้ความหมายของคำหรือข้อความต่างกัน ในทางสัทวิทยาหน่วยเสียงจะเรียกระดับเสียงที่มีนัยสำคัญทางภาษาศาสตร์ว่า วรรณยุกต์ (tone) ในกรณีที่ปรากฏเป็นรูปแบบประจำพยางค์หรือประจำคำ และเรียกว่า ทำนองเสียง (intonation) ในกรณีที่ปรากฏเป็นรูปแบบประจำหน่วยข้อความ

อย่างไรก็ตาม บางครั้งคำว่า voice quality ในความหมายอย่างกว้างที่คนทั่วไปเข้าใจ ก็ จะหมายถึง การให้มโนทัศน์ หรือคำเรียกลักษณะของเสียงที่แสดงคุณสมบัติของเสียงซ้อน (non-segmental components) ทั้งสองกลุ่ม คือ สัทคุณลักษณะ และสัทพลวัตไว้ด้วยกัน ซึ่งเราอาจเรียก voice quality ในความหมายอย่างกว้างนี้ได้ว่า “คุณสมบัติของเสียง”

2.4 คำเรียกเสียง

ตามที่กล่าวไปแล้วในข้างต้นว่า มนุษย์เรามีความสามารถในการควบคุม ปรับแต่งวิธีการ ในการออกเสียงของเรา เพื่อให้เกิดเสียงแบบต่างๆ เพื่อให้การสื่อสารสัมฤทธิ์ผลมากที่สุด ซึ่งในการ ใช้สื่อที่เป็นเสียง หรือการสื่อสารโดยการพูดนั้น เราสามารถจะปรับแต่งเสียงของเราให้มีลักษณะ แตกต่างออกไปตามที่ต้องการได้โดยอัตโนมัติ เช่นเราอาจทำเสียงให้ดังขึ้นกว่าปกติ เพื่อแสดง ความโกรธ หรือทำเสียงเบาลงกว่าปกติ เพื่อแสดงความเสียใจ เป็นต้น ดังนั้นในการพูดจาสื่อสาร กันตามปกติ การให้คำเรียกมโนทัศน์ของเสียงลักษณะต่างๆ เหล่านั้น อาจไม่มีความจำเป็นมากเท่าใด เว้นเสียแต่เมื่อเราต้องการจะกล่าวถึงลักษณะการออกเสียงนั้นๆ อาจมีความจำเป็น ต้องมีคำเรียกขึ้นมา หากแต่เมื่อเราใช้ตัวเขียนเป็นสื่อ เราไม่สามารถจะปรับเปลี่ยนรูปแบบตัวเขียนของ เราให้มีลักษณะต่างๆ เพื่อสื่ออารมณ์ ความรู้สึกกันออกไปได้มากและสะดวกนัก ความจำเป็น ในการให้มโนทัศน์ และคำเรียกมโนทัศน์ลักษณะการออกเสียงแบบต่างๆ เหล่านั้นจึงมีมากขึ้น เพื่อ ใช้ในสื่อที่เป็นตัวเขียน ตัวอย่างเช่น ในการแต่งนวนิยาย หากผู้เขียนต้องการจะถ่ายทอดคำพูด พร้อมกับอารมณ์ความรู้สึกของตัวละคร ผู้เขียนอาจใช้วิธีการบอกลักษณะการออกเสียงของตัว ละคร เช่น บอกว่า พระเอกพูดด้วยเสียงนุ่มนวลกับนางเอกว่า “ผมรักคุณ” ก็น่าจะสื่อให้เห็นถึง การแสดงออกทางอารมณ์ความรู้สึกของตัวละครได้ดีกว่าการใช้เพียงว่า พระเอกพูดกับนางเอกว่า

“ผมรักคุณ” ซึ่งคำเรียกมโนทัศน์ของเสียงลักษณะต่างๆ เหล่านั้น Laver (1991) เรียกว่า “คำเรียกเสียง” (voice labels)

คำเรียกเสียง สามารถจำแนกออกได้เป็น 2 ประเภท คือ คำเรียกเพื่อพรรณนาเสียง (descriptive labels) ที่เป็นการตั้งชื่อเพื่ออธิบายถึงลักษณะของเสียง ในขณะที่อีกประเภทหนึ่งคือ คำเรียกเพื่อบ่งชี้ตัวผู้พูด (indexical labels) ซึ่งเป็นการตั้งชื่อเพื่ออธิบายลักษณะของผู้พูด (Laver, 1991)

2.4.1 คำเรียกเพื่อพรรณนาเสียง คือ คำเรียกที่สามารถอธิบายลักษณะของเสียงที่เป็นการแสดงคุณสมบัติของเสียง ทั้งในส่วนที่เป็น สัทคุณภาพ และสัทพลวัตแบบต่างๆ ได้ โดยหากผู้ฟังได้ยินคำเรียกเหล่านี้ ก็จะสามารถบอกถึงลักษณะของเสียงที่เปล่งออกมาได้ ซึ่งแบ่งออกเป็นสองประเภทย่อย คือ

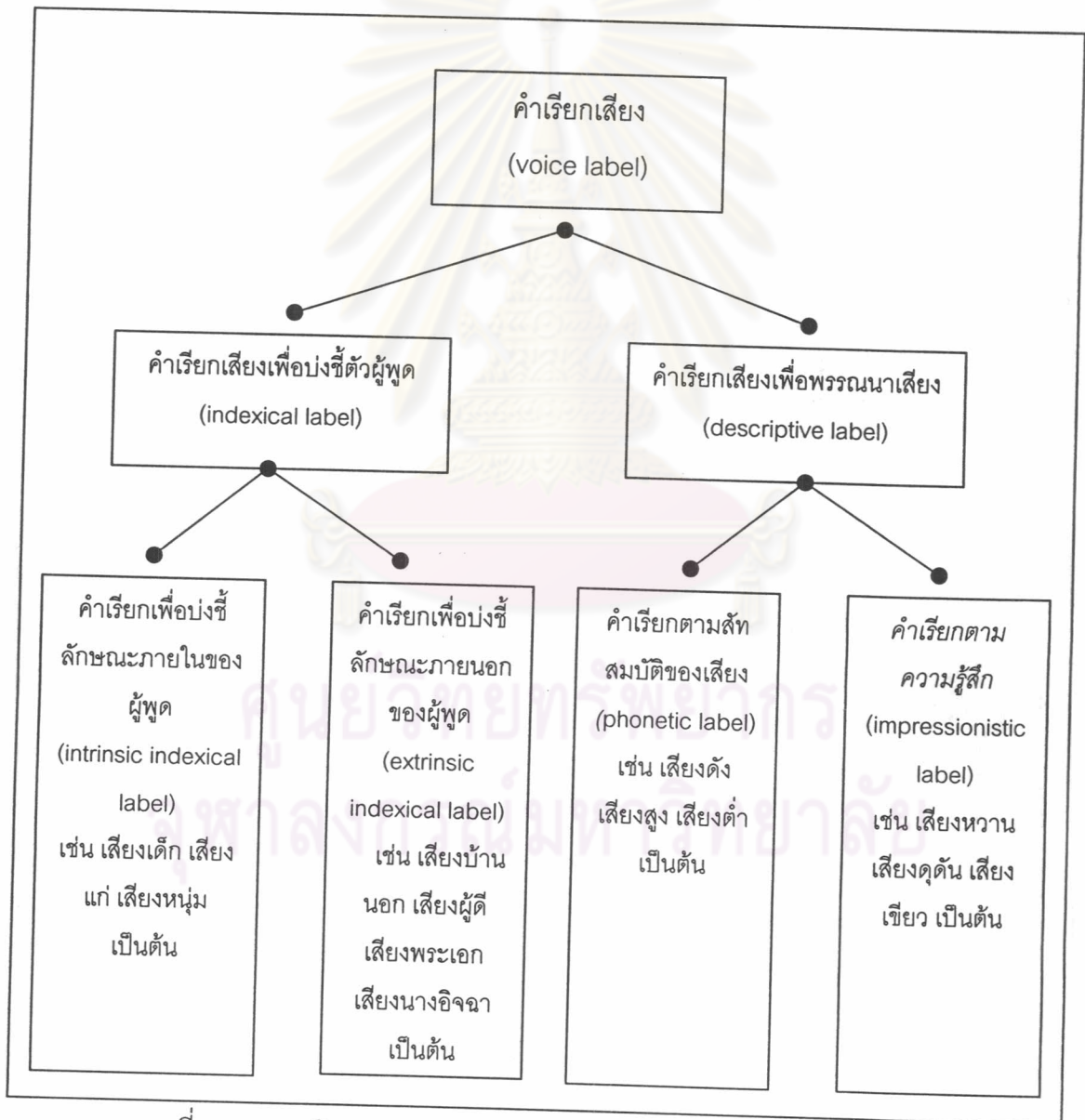
- คำเรียกตามความรู้สึก (impressionistic labels) คือ คำเรียกเสียงที่สามารถสื่อถึงลักษณะของเสียง หากแต่จะมีลักษณะเป็นธรรมเนียมนิยม (conventional) เฉพาะของสังคมหรือวัฒนธรรม นั่นคือ เป็นคำเรียกที่ทำให้เรารู้ลักษณะของเสียงแต่เราจะต้องเป็นคนที่มีความรู้หรือเข้าใจธรรมเนียมของสังคม ถึงจะสามารถเข้าใจลักษณะของเสียงนั้นๆ ได้ เช่น เสียงหวาน เสียงหล่อ เสียงเซียว เป็นต้น
- คำเรียกตามสัทสมบัติของเสียง (phonetic labels) คือ คำเรียกเสียงที่บ่งบอกลักษณะของเสียงในแง่ขององค์ประกอบต่างๆ ที่เป็นจุดเด่นของเสียง และผู้ได้ยินคำเรียกเสียงเหล่านั้นก็สามารถเข้าใจได้ โดยที่ไม่ต้องมีความรู้เกี่ยวกับธรรมเนียมนิยมของสังคมด้วย เช่น เสียงสูง เสียงต่ำ เสียงดัง เสียงแหบ เป็นต้น

2.4.2 คำเรียกเพื่อบ่งชี้ตัวผู้พูด เป็นคำเรียกเสียงที่สามารถบ่งบอกลักษณะของผู้พูดได้ ซึ่งลักษณะของผู้พูดที่เราสามารถมองเห็นได้มีอยู่สองลักษณะ คือ

- ลักษณะภายใน (intrinsic features) ของผู้พูด เป็นลักษณะทางกายภาพที่ผู้พูดควบคุมไม่ได้ เช่น อายุ เพศ เป็นต้น เสียงเหล่านี้ เช่น เสียงเด็ก เสียงแก่ เสียงหนุ่ม ฯลฯ
- ลักษณะภายนอก (extrinsic features) ของผู้พูด เป็นลักษณะที่ผู้พูดสามารถควบคุมเปลี่ยนแปลงหรือเลียนแบบได้ เพื่อวัตถุประสงค์ทางสังคม (เพื่อบ่งชนชั้น การศึกษา ฯลฯ) และจิตวิทยา (เพื่อให้ผู้ฟังชื่นชอบ รังเกียจ ฯลฯ) บางประการ เสียงประเภทนี้ เช่น เสียงบ้านนอก เสียงผู้ดี เสียงพระเอก เสียงนางอิจฉา เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป คือ คำเรียกเสียงนั้นมีอยู่ด้วยกันหลายประเภท ทั้งคำเรียกเพื่อพรรณนาเสียง และคำเรียกเพื่อบ่งชี้ตัวผู้พูด คำเรียกเพื่อพรรณนาเสียงนั้นใช้อธิบายเสียงโดยตรง แยกเป็น 2 ประเภทย่อย คือ คำเรียกตามลักษณะของเสียง ซึ่งแสดงลักษณะของเสียงในความหมายอย่างกว้างที่คนทั่วไปสามารถเข้าใจได้แม้ไม่มีความรู้เกี่ยวกับธรรมเนียมนิยมของสังคม ในขณะที่คำเรียกตามความรู้สึกนั้น จะต้องอาศัยความรู้เกี่ยวกับธรรมเนียมนิยมของสังคมเพื่อประกอบความเข้าใจ

ต่อไปนี้เป็นภาพที่ 2.1 แสดงลำดับความสัมพันธ์ของคำเรียกเสียงประเภทต่างๆ ตามแนวคิดของ Laver (1991)

ภาพที่ 2.1 แผนภูมิแสดงการแบ่งประเภทคำเรียกเสียงแบบต่างๆ ตามแนวคิดของ Laver

2.5 คำเรียกตามความรู้สึกกับคำอธิบายตามความคิดของคนในสังคม

ดังที่กล่าวมาแล้วในข้างต้นว่าคำเรียกตามความรู้สึกนั้น เป็นคำเรียกเสียงที่ตั้งขึ้นมาและได้รับการยอมรับจากคนในสังคม นั้นย่อมาหมายความว่า คนในสังคมส่วนใหญ่มีความเข้าใจเกี่ยวกับคำเรียกเสียงเหล่านี้ไปในทางเดียวกัน อย่างไรก็ตามความเข้าใจที่ว่าไปในทางเดียวกันนั้น ดูเหมือนจะเป็นความเข้าใจที่ไม่ชัดเจน ถ้าหากจะต้องให้คนในสังคมนั้นอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างคำเรียกเสียงกับองค์ประกอบของเสียง จะสามารถอธิบายได้ตรงกันมากน้อยอย่างไร

ในขณะที่คำเรียกตามลักษณะของเสียงนั้น มีการอธิบายลักษณะองค์ประกอบบางประการของเสียงโดยคำที่ปรากฏในชื่อเองอยู่แล้ว เช่น เสียงดัง ก็อธิบายในเรื่องความดังค่อยของเสียง ส่วนคำเรียกตามความรู้สึก เช่น เสียงเขียว เสียงหวาน ฯลฯ กลับไม่ได้อธิบายสิ่งเหล่านี้ไว้เลย ยิ่งไปกว่านั้นเรายังอาจมองเห็นได้ว่า คำเรียกตามลักษณะของเสียงนั้นจะอธิบายเกี่ยวกับองค์ประกอบของเสียงได้ในมิติใดมิติหนึ่งเพียงมิติเดียวเท่านั้น เช่น เสียงดัง กับ เสียงเบา ก็จะสามารถอธิบายได้ด้วยมิติเรื่องความดังค่อย เท่านั้น หรือ เสียงสูง กับ เสียงต่ำ ก็จะสามารถอธิบายได้ในมิติเรื่องความสูงต่ำเท่านั้น ในขณะที่คำเรียกตามความรู้สึกนั้นสามารถจะอธิบายได้หลากหลายมิตินอกกว่า ดังนั้นคำเรียกเสียงประเภทนี้จึงเหมาะสมที่จะนำมาใช้เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างคำเรียกเสียงกับลักษณะองค์ประกอบเสียงในมิติต่างๆ

ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาคำเรียกเสียงประเภทเดียว คือ คำเรียกตามความรู้สึก ดังนั้นในบทต่อไป หากผู้วิจัยกล่าวถึง คำเรียกเสียง ผู้วิจัยหมายถึง คำเรียกตามความรู้สึก ประเภทเดียวกันนั้น

2.6 การเลือกมิติของเสียงในการวิจัย

การอธิบายคำเรียกตามความรู้สึกนั้นจะต้องใช้การอธิบายในมิติของเสียงที่เป็นเสียงที่ไม่มีขอบเขตแน่นอน เพราะมีความยืดหยุ่น ขึ้นอยู่กับปัจเจกบุคคล ไม่ได้มีการจำกัดแน่ชัดเป็นกฎกติกาของสังคม ดังนั้นการอธิบาย คำเรียกเสียง ด้วยเสียงที่ไม่มีขอบเขตที่แน่นอน จึงเท่ากับเป็นการอธิบาย "ความคิดเห็นส่วนรวม หรือธรรมเนียมนิยมของสังคม" ด้วย "ความเป็นปัจเจกของแต่ละบุคคล"

ตามที่ได้อธิบายมาแล้วว่า เสียงที่ไม่มีขอบเขตที่แน่นอนประเภทสัทคุณภาวนั้น เป็นลักษณะการอธิบายการออกเสียงซึ่งคนทั่วไปที่ไม่ได้ศึกษาวิชาภาษาศาสตร์อาจจะไม่เข้าใจหรือเข้าใจไม่ชัดเจนในเรื่องเหล่านี้ หากจะนำไปให้คนทั่วไปอธิบายในมิติที่เป็นสัทคุณภาพ ก็น่าจะทำให้เกิดความสับสน อันจะส่งผลให้ข้อมูลที่ได้อาจไม่มีความเที่ยงตรงหรือน่าเชื่อถือ ดังนั้นการนำองค์

ประกอบของเสียงในเรื่องที่เป็นศัพท์พจนานุกรมมาใช้เป็นมิติต่างๆ ให้กลุ่มตัวอย่างอธิบายเกี่ยวกับชื่อเรียกเสียงนั้น น่าจะเป็นมิติทางเสียงที่มีประสิทธิภาพมากกว่า

อย่างไรก็ตาม องค์ประกอบทางเสียงแบบศัพท์พจนานุกรมทั้ง 7 ประเภทตามที่ Abercrombie แบ่งไว้นั้น อาจจะไม่เหมาะที่จะนำมาทำวิจัยทั้งหมด โดยเฉพาะมิติที่เป็นเรื่องของ จังหวะในการพูด เนื่องจากผู้วิจัยเห็นว่าน่าจะเป็นเรื่องที่คนทั่วไปเข้าใจได้ยาก ทั้งนี้เพราะจังหวะในการพูดนั้นเป็นการอธิบายเกี่ยวกับการแบ่งเวลาในการพูดเป็นช่วงๆ ซึ่งหมายรวมถึงเรื่องการหยุดเว้นระยะเสียงหนักเบา ความสั้นยาวของพยางค์ รวมถึงเรื่องจำนวนพยางค์ที่ปรากฏในหนึ่งหน่วยเวลาซึ่งมีนัยสำคัญทางภาษาศาสตร์ด้วย ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ตัดเรื่องจังหวะในการพูดออกจากการทำวิจัย

นอกจากนั้น จากผลการทำวิจัยนำร่องของผู้วิจัยเอง ยังปรากฏว่าคนทั่วไปมีความสับสนในเรื่องของลักษณะน้ำเสียงเป็นอย่างมาก เพราะจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนำร่อง 30 คน ที่อธิบายในเรื่องของลักษณะน้ำเสียง ปรากฏว่าข้อมูลกระจายตัวสูง นั้นหมายถึงกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นแตกต่างกันมาก ซึ่งน่าจะมาจากความไม่เข้าใจในเรื่องลักษณะน้ำเสียง แม้จะได้มีการอธิบาย หรือใช้คำศัพท์ไทยธรรมดา อีกทั้งเมื่อมาศึกษาเพิ่มเติมก็จะพบว่าลักษณะน้ำเสียงในภาษาแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะในภาษาตระกูลมอญ-เขมรนั้น ประกอบด้วยหลายองค์ประกอบย่อยและมีนัยสำคัญทางภาษาศาสตร์ เป็นคุณสมบัติของเสียงระดับพยางค์หรือระดับคำ ส่งผลต่อความแตกต่างกันของความหมายระดับคำ (Theraphan L-Thongkum, 1988) ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาองค์ประกอบของเสียงที่ไม่มีขอบเขตที่แน่นอน และมีลักษณะเป็นภาษาศาสตร์ชายขอบ (paralinguistics) เพื่ออธิบายเรื่องคำเรียกเสียง ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้ตัดเรื่องจังหวะในการพูด และลักษณะน้ำเสียงออกไป

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาความสัมพันธ์ของ คำเรียกตามความรู้สึก กับ ลักษณะองค์ประกอบของเสียงที่เป็นศัพท์พจนานุกรม 5 ประเภท คือ ความดังค่อย ช่วงสูงต่ำของเสียง ความเร็วช้า การเปลี่ยนแปลงของเสียงสูงต่ำ และ ความต่อเนื่อง

2.7 ความเข้าใจ กับ การรับรู้

ในปัจจุบันนักภาษาศาสตร์จิตวิทยานั้นได้สนใจและพยายามอธิบายเรื่องกระบวนการรับสาร และสัมฤทธิ์ผลในการรับสารกันมากขึ้น หลายคนมีความเห็นว่าการรับรู้สารนั้น สำคัญกว่าสารจริงๆ เสียอีก เพราะการรับรู้สารนั้นเป็นสิ่งที่ตัดสินว่าสัมฤทธิ์ผลของการสื่อสารจะเป็นอย่างไร ซึ่งในการสื่อสารจริงๆ แต่ละคนอาจจะรับรู้สารเดียวกันแตกต่างกันออกไปก็ได้ คนเราอาจจะเลือกรับรู้โลกแตกต่างกันออกไป ทั้งๆ ที่โลกจริง (real world) มีอยู่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น (John

Corner & Jeremy Hawthorn, eds., 1980) ดังนั้น การศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ของคำเรียกเสียงกับลักษณะองค์ประกอบของเสียง จึงไม่ควรศึกษาเพียงแค่ด้านความเข้าใจของคนในสังคมต่อคำเรียกเสียงเหล่านั้นเท่านั้น หากแต่ต้องศึกษาด้วยว่าในแง่ของการรับรู้ลักษณะเสียงนั้นๆ ผู้พูดภาษาเดียวกันสามารถจะรับรู้ได้ตรงกันมากน้อยเพียงใด ซึ่งถือได้ว่าเป็นการแสดงสัมฤทธิผลในการสื่อสารอย่างแท้จริง

อย่างไรก็ตาม ความเข้าใจในเรื่องการรับรู้ของคนเรานั้นก็ยังมีผู้แสดงความคิดเห็นแตกต่างกันออกไปเป็นสองกลุ่มใหญ่ๆ กลุ่มแรก คือ กลุ่มที่เชื่อว่ามนุษย์รับสารโดยได้อิทธิพลมาจากความรู้ทางภาษา (linguistic knowledge) ของเราเอง เช่นความรู้ในเรื่องระบบเสียง ระบบไวยากรณ์ รวมไปถึงความหมายต่างๆ ซึ่งเกิดมาจากประสบการณ์ในชีวิต ชนบในสังคม และวัฒนธรรมรอบตัว นักภาษาศาสตร์จิตวิทยาอีกกลุ่มนี้มักเป็นที่รู้จักในนามของกลุ่มทฤษฎี Active Theory ซึ่งเชื่อว่าความรู้ทางภาษาจะเป็นตัวกรอง (filter) สัญญาณทางกายภาพของเสียงมาเป็นความเข้าใจ ซึ่งก็ได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มทฤษฎี Motor Theory ที่สนับสนุนว่าการที่เราจะได้ยินเสียงอะไรนั้น เราจะต้องนำเอาตัวช่วยทางกลศาสตร์ (acoustic cue) ที่เราได้รับ ไปจับคู่กับกระบวนการในการออกเสียง เพื่อจะสามารถรับรู้ได้ว่าเสียงที่เราได้ยินนั้นคือเสียงอะไร

ส่วนนักภาษาศาสตร์จิตวิทยาอีกกลุ่มนั้น จะมีความเห็นแตกต่างกัน ซึ่งกลุ่มนี้มักจะเป็นที่รู้จักกันว่าเป็นกลุ่มทฤษฎี Passive Theory นั้นก็ไม่ได้ค้านกลุ่ม Active Theory เสียโดยสิ้นเชิงว่าการรับรู้ของคนเราจะไม่ต้องใช้ความรู้ทางภาษามาเกี่ยวข้อง หากแต่เชื่อว่าความรู้ทางภาษานั้นเป็นปัจจัยรอง ปัจจัยหลักที่จะกำหนดการรับรู้ได้ก็คือ ประสาทสัมผัสต่างๆ ที่เราใช้เป็นเสมือนอุปกรณ์ในการรับเสียงนั่นเอง นอกจากนี้ กลุ่มทฤษฎี Quantal Theory ยังสนับสนุนแนวความคิดนี้ โดยการอธิบายเรื่องความไวของการรับรู้เสียงของหูคนเราว่า เสียงบางเสียงแม้มีความแตกต่างกันเพียงเล็กน้อยอันเกิดจากการปรับเปลี่ยนอวัยวะที่ใช้ในการออกเสียงนิดหน่อย หูของเราก็สามารถจะจับสัญญาณความเปลี่ยนแปลงนั้นได้ เช่นเสียง [ʃ] กับเสียง [s] นั้น ความเปลี่ยนแปลงของอวัยวะจากการออกเสียง [ʃ] ไปเป็นเสียง [s] นั้นเกิดจากการยกปลายลิ้นเลื่อนขึ้นไปแตะปุ่มเหงือกเท่านั้น แต่เราสามารถจับความแตกต่างของเสียงทั้งสองได้ เนื่องจากว่าหูของมนุษย์เรามีศักยภาพในการรับรู้ และมีความไวต่อเสียงดังกล่าว (Gloria J. Borden & Katherine S. Harris, 1980)

แม้ว่าจะมีแนวคิดหลักๆ เกี่ยวกับเรื่องการรับรู้เสียงของมนุษย์แบ่งเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่ม Active Theory และ กลุ่ม Passive Theory เราก็จะเห็นได้ว่า การศึกษา หรือแม้แต่การอธิบายตัวอย่างของนักทฤษฎีทั้งสองกลุ่มนั้น จะใช้เสียงที่มีของเขตที่แน่นอนหรือเสียงเรียงมาเป็นเครื่องมือในการศึกษา ซึ่งอาจจะไม่มีความเป็นธรรมชาติ โดยเฉพาะกับกลุ่ม Passive Theory เนื่องจากหากนำเอาเสียงที่มีของเขตที่แน่นอนหรือเสียงเรียงที่มีความแตกต่างกันมาให้กลุ่มตัวอย่างฟัง

และตอบ การตอบของกลุ่มตัวอย่างก็จะต้องนำอิทธิพลจากความรู้ทางภาษามาใช้ในการตอบอย่างแน่นอน ยกตัวอย่างเช่น หากนำเสียง [o] ซึ่งเป็นเหมือนลักษณะการออกเสียง ส เสือ โดยนำลิ้นมาไว้ระหว่างฟันบนและล่างเหมือนเสียง th ในภาษาอังกฤษ และเสียง [s] ซึ่งเหมือนกับการออกเสียง ส เสือ แบบปกติมาให้คนไทยที่ไม่มีความรู้ทางภาษาอังกฤษ หรือรู้ไม่มากนักฟัง และให้เลือกตอบว่าเป็นเสียงอะไร ก็ย่อมจะแน่นอนว่ากลุ่มตัวอย่างเหล่านั้นจะต้องตอบว่าเป็นเสียง [s] หรือ ส เสือ เพราะโดยระบบหน่วยเสียงของภาษาไทย ไม่เอื้อให้ปรากฏเสียง [o] ได้ ดังนั้นคนจึงต้องเลือกตอบเป็นเสียง ส เสือ (หรือ ษ หรือ ศ) แต่นั่นก็ได้หมายความว่าคนเหล่านั้นจะไม่ได้ยินความแตกต่างระหว่าง [o] กับ [s] จริงๆ

2.8 ความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาทางสัทศาสตร์ กับภาษาศาสตร์จิตวิทยาเรื่องความเข้าใจและการรับรู้

การศึกษาเรื่องความเข้าใจและการรับรู้ในแนวภาษาศาสตร์จิตวิทยาที่กล่าวมานั้น มักจะให้ความสนใจศึกษาเสียงในระดับเสียงเรียง ซึ่งการนำเสียงเรียงมาศึกษาบางครั้งอาจไม่มีความเป็นกลาง เนื่องจากเสียงเรียงเป็นเสียงที่คนในสังคมมีความเข้าใจตรงกัน เป็นลักษณะเสียงที่ถูกกำหนดโดยธรรมเนียมของสังคม มีรูปเขียนชัดเจน หากนำเสียงเรียงที่เกิดจากฐานกรณมีใกล้เคียงกันมาใช้ศึกษาวิจัย โดยที่เสียงหนึ่งเป็นหน่วยเสียงของภาษา และอีกเสียงหนึ่งไม่ปรากฏเป็นหน่วยเสียงในภาษา เช่นนำเสียง [s] และเสียง [ʃ] มาทดสอบกับคนไทยดังที่ยกตัวอย่างไว้แล้ว จึงมีความเป็นไปได้ที่คนฟังจะเลือกตอบว่าเสียงทั้งสองที่ได้ยินเป็นเสียงเดียวกัน เนื่องจากเสียง [ʃ] นั้นไม่ปรากฏเป็นหน่วยเสียงในภาษาไทย แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าคนไทยไม่สามารถได้ยินความแตกต่างของเสียงทั้งสองเสียงนี้ ในขณะที่การศึกษาทางสัทศาสตร์นั้นให้ความสนใจศึกษารวมไปถึงเสียงซ้อน ซึ่งเป็นองค์ประกอบของเสียงที่ไม่มีขอบเขตที่แน่นอน ไม่มีกฎเกณฑ์ของสังคมกำหนดตายตัว ผู้ที่ได้ยินเสียงสามารถแสดงการรับรู้เสียงที่ได้ยินในเชิงปริมาณหรือแสดงระดับขององค์ประกอบของเสียงเหล่านั้น ดังนั้นหากนำองค์ความรู้ทางสัทศาสตร์โดยเฉพาะในเรื่องเสียงซ้อนมาใช้ศึกษาวิจัยในเรื่องความเข้าใจและการรับรู้ จะช่วยให้การศึกษาเรื่องความเข้าใจและการรับรู้มีความเป็นธรรมชาติมากขึ้น

การศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างคำเรียกเสียงกับลักษณะองค์ประกอบของเสียงทั้งในแง่ความเข้าใจและการรับรู้ นั้น จึงน่าจะเป็นประโยชน์ในเรื่องการอธิบายเรื่องการรับรู้เสียงในภาษาของมนุษย์มากขึ้นด้วย